

Sygn. akt II C 203/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 maja 2015 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie II Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSR del. Eliza Kurkowska

Protokolant Anita Piłatowicz

po rozpoznaniu w dniu 14 maja 2015 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa R. O.

przeciwko Skarbowi Państwa – Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi

o zapłatę

I. oddala powództwo;

II. nie obciąża powoda kosztami procesu poniesionymi przez pozwanego;

III. zasądza od Skarbu Państwa – kasy Sądu Okręgowego w Warszawie na rzecz adwokata A. A. kwotę 7 200 zł (siedem tysięcy dwieście złotych) powiększoną o stawkę należnego podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej R. O. z urzędu.

Sygn. akt: **II C 203/14**

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym w Sądzie Okręgowym w Koszalinie w dniu 9 grudnia 2013 r. R. O. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa odszkodowania poprzez wypłatę równowartości ¼ części spadku po E. O..

W uzasadnieniu wskazał, iż w 1956 r. Skarb Państwa przejął własność gospodarstwa rolnego położonego we wsi G., gmina Z., powiat S., należącego do E. O., ojca powoda. Przejęcie nastąpiło na podstawie wniosku E. O. z dnia 14 stycznia 1956 r. W skład gospodarstwa rolnego wchodziły: dom mieszkalny o pow. 252 m² oraz 9 ha gruntu, o łącznej wartości 1 026 000 zł. Powód wskazał, iż na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Koszalinie z dnia 30 września 2008 r. jest jednym ze spadkobierców E. O. (w ¼ części). Podniósł, iż wartość ¼ części gospodarstwa rolnego wynosi 265 500 zł. Powód wniósł również o zwolnienie go od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych w całości oraz o ustanowienie pełnomocnika z urzędu (pозew k. 1-7).

W piśmie z dnia 18 grudnia 2013 r. powód wskazał, iż domaga się zasądzenia na swoją rzecz kwoty 265 500 zł (pismo powoda k. 18).

W piśmie z dnia 31 grudnia 2013 r. powód wskazał, iż pozywa Skarb Państwa - Ministra Skarbu Państwa. Podniósł również, iż jego ojciec nie otrzymał odszkodowania należnego za przejęcie gospodarstwa rolnego przez Państwo, ani innego, mniejszego gospodarstwa rolnego (pismo powoda k. 21-31).

Postanowieniem z dnia 20 stycznia 2014 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie stwierdził swoją niewłaściwość i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie (postanowienie SO w Koszalinie k. 35-36).

Postanowieniem z dnia 15 maja 2014 r., Referendarz sądowy w Sądzie Okręgowym w Warszawie zwolnił powoda od kosztów sądowych w części, tj. od opłaty od pozwu ponad kwotę 500 zł, oddalając wniosek o zwolnienie z kosztów sądowych w pozostałym zakresie. Postanowieniem z tego samego dnia Referendarz sądowy ustanowił dla R. O. adwokata z urzędu (postanowienia Referendarza sądowego w SO w Warszawie k. 81-82, 83).

Na skutek skargi powoda na postanowienie referendarza sądowego postanowieniem z dnia 24 lipca 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że zwolnił powoda od kosztów sądowych częściowo – w zakresie opłaty sądowej od pozwu w całości, utrzymując zaskarżone orzeczenie w mocy w pozostałym zakresie (postanowienie SO w Warszawie k. 113-114).

W odpowiedzi na pozew z dnia 1 października 2014 r. pozwany Skarb Państwa – Minister Skarbu Państwa wniósł o zwolnienie z udziału w sprawie Ministra Skarbu Państwa jako reprezentanta Skarbu Państwa i oznaczenie właściwej jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa. Wniósł również o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Motywuując swoje stanowisko pozwany wskazał, iż właściwym reprezentantem Skarbu Państwa w sprawie jest następca prawny Ministrów Rolnictwa, Finansów i Sprawiedliwości (z 1956 r.). Ponadto pozwany zakwestionował roszczenie powoda zarówno co do zasady, jak i co do wysokości. Zakwestionował, aby w skład spadku po E. O., który nabył powód, weszło roszczenie o zapłatę odszkodowania za przejęte na własność Państwa gospodarstwo rolne, a także by w skład tego spadku weszły jakiegokolwiek aktywa, w tym roszczenia wobec Skarbu Państwa. Pozwany zarzucił, że powód nie wykazał co wchodziło w skład spadku po E. O.. Zakwestionował również ewentualną wartość (wysokość) roszczeń wobec Skarbu Państwa, które miałyby przejść na powoda. Pozwany podniósł także, z wniosku nie wynika z jakim żądaniem wystąpił ojciec powoda (tj. przejęcie gospodarstwa i przydzielenie mniejszego gospodarstwa wraz z odszkodowaniem czy też wyłącznie żądanie odszkodowania). Pozwany zarzucił, iż powód nie wskazał w jaki sposób wniosek E. O. został rozstrzygnięty. Pozwany zaprzeczył twierdzeniu powoda o przejęciu gospodarstwa rolnego ojca powoda przez Państwo. Zdaniem pozwanego, jeżeli doszło do przejęcia na własność Państwa gospodarstwa rolnego (...) to ojciec powoda otrzymał odszkodowanie zgodnie z ówczesnie obowiązującymi przepisami. Przejęcie gospodarstwa rolnego było uzależnione od wyrażenia zgody na ustalone odszkodowanie, z czego wynika domniemanie otrzymania odszkodowania. Ponadto pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczenia. Wskazał, iż zgodnie z § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1954 r. w sprawie przejmowania na własność Państwa gospodarstw rolnych, niecałkowicie lub nienależycie zagospodarowanych, na wniosek ich właścicieli oraz w sprawie odszkodowania za te gospodarstwa, wypłata odszkodowania następowała przez okres nie dłuższy niż 5 lat. Rozporządzenie zostało uchylone z dniem 26 lipca 1957 r., zatem odszkodowanie mogło być wypłacane najpóźniej do 26 lipca 1962 r. Kodeks cywilny, regulujący instytucję przedawnienia wszedł w życie z dniem 1 stycznia 1965 r. zatem 10-letni termin przedawnienia upłynął 1 stycznia 1975 r. (odpowiedź na pozew k. 123-129).

Pismem z dnia 20 grudnia 2014 r. powód wskazał Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi jako ewentualnego reprezentanta Skarbu Państwa w niniejszym postępowaniu. Powód wskazał, iż swoje roszczenia wywodzi z faktu, iż Skarb Państwa przejął własność gospodarstwa rolnego ojca powoda na podstawie wniosku E. O. z dnia 14 stycznia 1956 r. Własność gospodarstwa została przejęta na podstawie art. 12 dekretu z dnia 9 lutego 1953 r. o całkowitym zagospodarowaniu użytków rolnych. Powód wskazał, że jego ojciec nie otrzymał odszkodowania wynikającego z przejęcia przez Państwo gospodarstwa rolnego na własność. To, że doszło faktycznie do przejęcia gospodarstwa rolnego, zdaniem powoda, wynika z odpisu księgi wieczystej, w którym wskazano, że w dniu 31 października 1962 r. wykreślono jako właściciela działek (...) E. O.,

a wpisano jako właściciela Skarb Państwa. Powód podniósł ponadto, że roszczenie przeciwko Skarbowi Państwa, jako roszczenie odszkodowawcze, tj. mające charakter majątkowy, weszło w skład masy spadkowej (pismo powoda k. 139-140).

Postanowieniem z dnia 28 stycznia 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie na podstawie art. 67 § 2 k.p.c. oznaczył, że w niniejszym postępowaniu Skarb Państwa będzie reprezentowany również przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (postanowienie SO w W. k. 142).

Pismem z dnia 16 marca 2015 r. pozwany wniósł o zwolnienie z udziału w sprawie Ministra Skarbu Państwa jako reprezentanta Skarbu Państwa i oznaczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi jako właściwej jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa. Pozwany wskazał, iż ojciec powoda wraz z rodziną opuścił gospodarstwo rolne we wsi G. w 1956 r., wobec czego orzeczeniem z dnia 2 listopada 1960 r. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich stwierdziło, iż zgodnie z art. 15 pkt. 1 dekretu z dnia 18 kwietnia 1955 r. o uwłaszczeniu i uregulowaniu innych spraw związanych z reformą rolną i osadnictwem rolnym (Dz. U. nr 18 poz. 107) oraz art. 2 ustawy z dnia 13 lipca 1957 r. o zmianie dekretu z dnia 18 kwietnia 1955 r. (Dz. U. nr 39, poz. 174), całość gospodarstwa rolnego przeszła z mocy prawa na własność Państwa bez żadnego odszkodowania. Wobec niewniesienia odwołania, w/w orzeczenie z dnia 2 listopada 1960 r. stało się prawomocne. Pozwany wskazał, iż z informacji posiadanych przez Ministerstwo nie wynika, aby toczyło się postępowanie w trybie art. 12 dekretu z dnia 9 lutego 1953 r. o całkowitym zagospodarowaniu użytków rolnych, tj. w sprawie przejęcia na własność Państwa gospodarstwa rolnego na skutek wniosku złożonego przez E. O. (pismo pozwanego k. 146-151).

Postanowieniem z dnia 26 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zwolnił od udziału w sprawie Ministra Skarbu Państwa jako statio fisci Skarbu Państwa (protokół rozprawy z dnia 26 marca 2015 r. k. 173 pkt 1).

W dalszym toku postępowania strony pozostały przy swoich stanowiskach. Pełnomocnik powoda wniósł o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu (protokół rozprawy z dnia 14 maja 2015 r. - stanowisko pełnomocnika powoda, stanowisko pełnomocnika pozwanego 00:01:51 k. 504).

Postanowieniem z dnia 14 maja 2015 r. Sąd Okręgowy oddalił wniosek o zawieszenie postępowania (protokół rozprawy z dnia 14 maja 2015 r. k. 505).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

E. O. urodził się w (...) r. w miejscowości S. w powiecie N.. Powiatowy Urząd Repatriacyjny Oddział w K. skierował E. O. celem osiedlenia na poniemieckim gospodarstwie rolnym we wsi G., gmina Z., powiat S.. W dniu 8 lipca 1946 r. E. O., będąc osiedlonym w gospodarstwie rolnym w G. zwrócił się do Powiatowego Urzędu Repatriacyjnego w K. o przyznanie mu w/w gospodarstwa na własność. Wniosek E. O. o przyznanie mu na własność domu i gospodarstwa w G. został zarejestrowany pod pozycją 487 (kserokopia pisma E. O. k. 211, zaświadczenie Powiatowego Urzędu Repatriacyjnego - Oddział w K. z dnia 9 lipca 1946 r. k. 214, pismo nr 76/47 Powiatowego Urzędu Repatriacyjnego - Oddział w K. z dnia 10 stycznia 1947 r. k. 213, zaświadczenie przesiedleńcze nr 487 z dnia 23 grudnia 1947 r. k. 215).

W dniu 17 stycznia 1947 r. E. O. złożył wniosek o przyznanie mu prawa własności nieruchomości rolnej położonej w gromadzie G., w gminie Z., powiat S., obejmującej 8 ha gruntu wraz z zabudowaniami (dom, stodoła i budynki razem) oraz przynależnymi do gospodarstwa urządzeniami, inwentarzem żywym i martwym (wniosek E. O. o przyznanie prawa własności nieruchomości rolnej k. 217-218v, potwierdzenie złożenia wniosku o przyznanie prawa własności nieruchomości rolnej k. 219).

Orzeczeniem o wyznaczeniu nabywcy gospodarstwa (akt nadania) nr 1820 z dnia 31 lipca 1947 r. Powiatowa Komisja Osadnictwa Rolnego w S. Krajeńskich, nadała E. O., stanowiące własność Skarbu Państwa gospodarstwo rolne we wsi G., powiat S., o powierzchni 9 ha, obejmujące: ziemię orną, łąki

i ziemię pod zabudowania oraz dom mieszkalny, zabudowania, inwentarz żywy i martwy. Akt nadania gospodarstwa rolnego został wydany w dniu 14 września 1947 r. (kserokopia orzeczenia o wyznaczeniu nabywcy gospodarstwa nr 1820 z dnia 31 lipca 1947 r. k. 221-222, kserokopia protokołu k. 223-225, kserokopia aktu nadania nr 1820 k. 10, 226).

Zgodnie z orzeczeniem o wykonaniu aktu nadania z dnia 27 maja 1954 r., Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich ustaliło, iż należność przypadająca za gospodarstwo (...) w G. w ilości 170,97 kwintali żyta na rzecz Skarbu Państwa podlega spłacie w 20 równych ratach rocznych (kserokopia orzeczenia o wykonaniu aktu nadania k. 229-229v).

Postanowieniem z dnia 10 maja 1955 r. Sąd Powiatowy w G. założył dla nieruchomości ziemskiej o pow. 7,84 ha położonej w gromadzie G., gmina Z., powiat S., obejmującą działki nr (...), księgę wieczystą Rep. Kw. Nr (...). Jako właściciela wpisano E. O.. W dziale III księgi wieczystej wpisano należność przypadającą za w/w nieruchomość w ilości 170,97 kwintali żyta na rzecz Skarbu Państwa, podlegającą spłacie w dwudziestu równych ratach rocznych, stanowiących ciężar realny (kserokopia wniosku Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich z dnia 26 listopada 1954 r. k. 232-232v, kserokopia postanowienia Sądu Powiatowego w G. z dnia 10 maja 1955 r. k. 230-231v).

Pismem z dnia 12 stycznia 1956 r. E. O. zwrócił się do Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich o zwolnienie go z obowiązku prowadzenia gospodarstwa rolnego, ze względu na trudną sytuację życiową w jakiej się znajduje: pogorszenie stanu zdrowia oraz przewlekła choroba żony. Wskazał, iż brak sił i rąk do pracy (ich dzieci były małoletnie) uniemożliwiają mu dalsze prowadzenie gospodarstwa. Wskazał, że gospodarstwo chce zdać H. D. (kserokopia wniosku E. O. o zwolnienie go z obowiązku prowadzenia gospodarstwa rolnego k. 234, informacje zawarte w decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 sierpnia 2014 r. k. 152-158).

Pismem z dnia 12 stycznia 1956 r. H. D. zwrócił się do Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich o przyznanie mu gospodarstwa rolnego po E. O. (kserokopia wniosku H. D. o przyznanie gospodarstwa k. 240).

W dniu 14 stycznia 1956 r. E. O. złożył wniosek o przejęcie gospodarstwa rolnego położonego w G. na własność Państwa. We wniosku wskazał, iż gospodarstwo obejmuje działki nr (...): grunt o pow. 7,84 ha, w tym grunty orne 3,53 ha, łąki 1,64 ha, pastwiska 2,27 ha oraz budynki: dom mieszkalny i spalone budynki gospodarcze. Jednocześnie wniósł o przydzielenie gospodarstwa rolnego o mniejszych rozmiarach oraz przyznanie odszkodowania pieniężnego odpowiadającego różnicy wartości obu gospodarstw lub o przyznanie wyłącznie odszkodowania pieniężnego na zasadach ustalonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1954 r. w sprawie przejmowania na własność Państwa gospodarstw rolnych, niecałkowicie lub nienależycie zagospodarowanych, na wniosek ich właścicieli oraz w sprawie odszkodowania za te gospodarstwa. Wniosek o przejęcie gospodarstwa rolnego (...) uzasadnił tym, iż nie jest w stanie pracować w gospodarstwie z powodu długotrwałej choroby oraz konieczności dalszego leczenia się (kserokopia wniosku o przejęcie gospodarstwa rolnego na własność Państwa k. 12, 235, 287).

Pismem z dnia 21 stycznia 1956 r. Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w G. przy udziale „Aktywu wiejskiego” stwierdziło, iż przedmiotowe gospodarstwo, pomimo udzielonej właścicielowi pomocy z roku na rok podupada, znajduje się tam tylko budynek mieszkalny, a zabudowania gospodarcze spaliły się wiosną 1953 r. Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w G. postanowiło zwolnić E. O. z obowiązku prowadzenia gospodarstwa rolnego we wsi G. i jednocześnie osiedlić H. D. w tym gospodarstwie (kserokopia pisma Prezydium Gromadzkiej Rady Narodowej w G. z dnia 21 stycznia 1956 r. k. 233).

E. O. opuścił gospodarstwo rolne w G. w dniu 2 lutego 1956 r. i przeniósł się do wsi N. w gminie B.. W dniu 1 kwietnia 1956 r. przybył do B. i w dniu 11 kwietnia 1956 r. zameldował się przy ul. (...). W dniu 1 października 1956 r. wymeldował się i przybył do miejscowości B., gmina B.. Od 24 kwietnia 1991 r. do chwili zgonu tj. 25 grudnia 1991 r. przebywał w B. ul. (...) (informacje zawarte w decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 sierpnia 2014 r. k. 152-158, kserokopia pisma Urzędu Miejskiego

w B. z dnia 7 czerwca 2011 r., znak SO. (...)3.273.2011.MB k. 347, karta adresowa k. 349-351).

W protokole sporządzonym w 1960 r. w przedmiocie ustalenia zakresu prac uwłaszczeniowych w gospodarstwie rolnym położonym we wsi G. nr 109, w powiecie S., wskazano, iż E. O. użytkował w/w gospodarstwo w okresie od 1947 r. do 1956 r., w którym to roku samowolnie opuścił gospodarstwo. W 1960 r. w/w gospodarstwo użytkował H. D. (kserokopia protokołu ustalenia zakresu prac uwłaszczeniowych z 1960 r. k. 238-239).

Orzeczeniem z dnia 2 listopada 1960 r., nr RL-UR-11-3/74/60, Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich stwierdziło, iż zgodnie z art. 15 pkt 1 dekretu

z dnia 18 kwietnia 1955 r. o uwłaszczeniu i uregulowaniu innych spraw związanych z reformą rolną i osadnictwem rolnym oraz art. 2 ustawy z dnia 13 lipca 1957 r. o zmianie dekretu

z dnia 18 kwietnia 1955 r. całość gospodarstwa rolnego o powierzchni 7,84 ha, składającego się z działek (...), położonego we wsi G., gmina Z., powiat S., stanowiącego własność E. O., przeszła z mocy prawa na własność Państwa bez żadnego odszkodowania. W uzasadnieniu orzeczenia wskazano, iż E. O. opuścił w/w gospodarstwo w 1956 r., nie pozostawiając na nim żadnych osób mających uprawnienia reprezentowania jego prawa, stąd zaistniały okoliczności uzasadniające przejęcie gospodarstwa na własność Państwa w trybie w/w przepisów. Wobec niewniesienia odwołania, orzeczenie z dnia 2 listopada 1960 r. stało się ostateczne (kserokopia orzeczenia Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich z dnia 2 listopada 1960 r. k. 236, 288).

Aktem nadania nr (...) z dnia 27 października 1961 r. Powiatowa Komisja Ziemska w S.K.h nadała H. D. gospodarstwo rolne o pow. 7,84 ha położone we wsi G., gm. Zwierzyn, powiat S.. Orzeczeniem nr (...) z dnia 12 listopada 1961 r. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S.K.h ustaliło cenę nabycia gospodarstwa w wysokości 157,47 kwintali żyta, stanowiącą ciężar realny na rzecz Skarbu Państwa – Państwowego Funduszu Ziemi, podlegająca spłacie w 20 równych ratach rocznych, poczynając od 1962 r. (kserokopia aktu nadania nr (...) k. 241, kserokopia orzeczenia nr (...) z dnia 12 listopada 1961 r. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S.K.h k. 243-243v).

W dniu 30 marca 1962 r. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich złożyło wniosek do Sądu Powiatowego w G. o założenie księgi wieczystej dla nieruchomości we wsi G. nr 109 o pow. 7,84 ha, położonej we wsi G., gm. Zwierzyn, powiat S. i wpisanie jako właściciela H. D. (kserokopia wniosku Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich z dnia 30 marca 1962 r. k. 244-244v).

W dniu 10 grudnia 1961 r. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich złożyło wniosek do Sądu Powiatowego w G. o wykreślenie w księdze wieczystej nr (...) E. O. - dotychczasowego właściciela nieruchomości rolnej o pow. 7,84 ha, położonej we wsi G., gm. Zwierzyn, powiat S. i wpisanie Skarbu Państwa jako właściciela w/w nieruchomości. W dniu 31 października 1962 r. z księgi wieczystej nr (...) prowadzonej dla działek (...) położonych we wsi G. został wykreślony E. O. jako właściciel. Jako właściciela działki wpisano Skarb Państwa, podstawę wpisu stanowił wniosek z dnia 16 grudnia 1961 r. i orzeczenie Prezydium Powiatowej Rady Narodowej Wydziału (...) i Leśnictwa w S. Krajeńskich z dnia 2 listopada 1960 r. (kserokopia wniosku Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich z dnia 10 grudnia 1961 r. k. 237, kserokopia postanowienia Sądu Powiatowego w G. z dnia 31 października 1962 r. k. 364-365, odpis zupełny księgi wieczystej k. 11).

Postanowieniem z dnia 11 czerwca 1962 r. Sąd Powiatowy w G. założył dla nieruchomości rolnej położonej w miejscowości G. o powierzchni 7,84 ha, obejmującej działki nr (...), księgę wieczystą KW nr (...). Jako właściciela wpisano H. D.. W dziale III księgi wpisano należność przypadającą za w/w nieruchomość w ilości 157,47 kwintali żyta na rzecz Skarbu Państwa, podlegającą spłacie w dwudziestu równych ratach rocznych, stanowiących ciężar realny (kserokopia postanowienia Sądu Powiatowego w G. z dnia 11 czerwca 1962 r. k. 246)

W dniu 7 listopada 1973 r. H. D. zwrócił się do Urzędu Gminy w Zwierzynie o przejęcie przez Skarb Państwa części gruntów gospodarstwa rolnego w G. tj. działki nr (...) o pow. 4,72 ha, działki nr (...) o pow. 0,27 ha oraz 1 ha z działki nr (...) o pow. 2,85 ha, pozostawiając na własność 1,85 ha.

W dniu 21 października 1974 r. H. D. i M. D. (1) zrzekli się własności części nieruchomości rolnej, dla której prowadzono księgę wieczystą nr (...), tj. niezabudowanej działki oznaczonej nr (...) o pow. 3,92 ha. W/w nieruchomość przeszła na własność Skarbu Państwa (kserokopia wniosku o przejęcie części gruntów k. 247, zrzeczenie się własności nieruchomości – kserokopia aktu notarialnego rep. A nr (...) z dnia 21 października 1974 r. k. 344-344v, zawiadomienie Państwowego Biura Notarialnego w G. z dnia 30 grudnia 1974 r. k. 251).

Na podstawie umowy darowizny z dnia 25 lipca 1991 r. H. D. i jego żona M. D. (1) przekazali na rzecz ich syna D. D. i jego małżonki M. D. (2) część nieruchomości we wsi G. – niezabudowane działki o nr: 73/1, 172/2 i 173/1 o pow. 3 ha. Na podstawie umowy darowizny z dnia 18 lutego 2010 r. H. D. i jego żona M. D. (1) przekazali na rzecz ich syna G. D. i jego małżonki B. D. nieruchomość we wsi G. – działki o nr: 172/1 (grunty rolne) i 173/2 (działka zabudowana – domem mieszkalnym i budynkami gospodarczymi) o łącznej pow. 0,92 ha (kserokopia umowy darowizny – akt notarialny rep. A nr (...) k. 266-267, kserokopia umowy darowizny – akt notarialny rep. A nr (...) z dnia 18 lutego 2010 r. k. 268-269v, odpis księgi wieczystej nr (...) k. 270-270v).

Postanowieniem z dnia 30 września 2008 r., sygn. akt I Ns 467/08, Sąd Rejonowy w Koszalinie stwierdził, że spadek po zmarłym w dniu 25 grudnia 1991 r. E. O. na podstawie ustawy nabyły dzieci: R. O., M. D. (3) z domu O., I. R. z domu O., S. O. po 1/4 części wszyscy wprost (kserokopia postanowienie SR w Koszalinie k. 9).

W dniu 4 listopada 2008 r. R. O. wystąpił do Wojewody (...) z żądaniem stwierdzenia nieważności orzeczenia Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich z dnia 2 listopada 1960 r. o przejściu z mocy prawa gospodarstwa rolnego w G. o pow. 7,84 ha na własność Państwa bez żadnego odszkodowania (kserokopia wniosku R. O. z dnia 4 listopada 2008 r. k. 290-293).

Decyzją z dnia 18 listopada 2011 r., znak GN.11. (...)1.2011.AWoj, Wojewoda (...) odmówił stwierdzenia nieważności zaskarżonego orzeczenia Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich z dnia 2 listopada 1960 r. (kserokopia decyzji Wojewody (...) z dnia 18 listopada 2011 r. k. 295-297).

Od powyższej decyzji R. O. wniósł odwołanie do Ministra Rolnictwa i (...) Decyzją z dnia 23 października 2012 r., znak (...), Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję Wojewody (...) z dnia 18 listopada 2011 r. (kserokopia decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 października 2012 r. k. 201-204).

Od powyższej decyzji R. O. wniósł skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W.. Wyrokiem z dnia 14 sierpnia 2013 r., I SA/Wa (...), Wojewódzki Sąd Administracyjny w W. stwierdził nieważność decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 października 2012 r. oraz, że zaskarżona decyzja nie podlega wykonaniu. Podstawą rozstrzygnięcia był fakt skierowania decyzji do jednej ze stron postępowania B. D., która nie żyła w dacie wydania decyzji. Fakt ten nie był znany organowi naczelnemu, gdyż B. D. zmarła po wydaniu przez Wojewodę (...) decyzji z dnia 18.11.2011 r. (kserokopie wyroku WSA w Warszawie z dnia 14 sierpnia 2013 r. k. 205, informacje zawarte w decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 sierpnia 2014 r. k. 206-209).

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi decyzją z dnia 26 sierpnia 2014 r., znak GZgn-057-625-188/13, utrzymał w mocy decyzję Wojewody (...) z dnia 18 listopada 2011 r. (kserokopia decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 sierpnia 2014 r. k. 152-158).

Na decyzję Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 sierpnia 2014 r., R. O. wniósł skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W.. Sprawa toczy się w Wojewódzkim Sądzie Administracyjnym w W. pod sygn. akt I SA/Wa 2962/14. (kserokopia skargi na decyzję Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi k. 165-169, 194-198, kserokopia odpowiedzi na skargę k. 161-164, kserokopia akt sądowo-administracyjnych I SA/Wa (...) k.194-209).

Powyższy stan faktyczny, co do zasady bezsporny pomiędzy stronami, Sąd ustalił

w oparciu o dowody z dokumentów dołączonych do akt niniejszej sprawy, jak również na kserokopiach dokumentów zawartych w aktach postępowania sądowno-administracyjnego o sygn. akt I SA/Wa 2420/12, I SA/Wa 2962/14; postępowania administracyjnego GZgn 057-625-590/1, GZgn 057-625-188/13 i GN-II.7511.1.2011.AWoj oraz aktach gospodarstwa rolnego /k. 210-270/. Sąd uznał przedmiotowe dokumenty za wiarygodne, albowiem ich autentyczność nie była kwestionowana przez strony. Również Sąd nie znalazł podstaw do podważenia ich z urzędu. Dowody z dokumentów w postaci decyzji administracyjnych, korzystając z materialnej mocy dowodowej wynikającej z art. 244 k.p.c., stanowią dowód tego co zostało w nich urzędowo zaświadczone.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo jako niezasadne podlegało oddaleniu.

Nie zasługiwał na uwzględnienie wniosek powoda o zawieszenie postępowania do czasu zakończenia postępowania administracyjnego, którego przedmiotem jest orzeczenie Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich z dnia 2 listopada 1960 r. W ocenie Sądu, wynik tego postępowania administracyjnego nie ma wpływu na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy. Nawet jeśli w toku postępowania administracyjnego zostanie stwierdzona nieważność orzeczenia z dnia 2 listopada 1960 r. to powyższa okoliczność nie ma związku z żądaniem zgłoszonym w niniejszym postępowaniu. W inny bowiem sposób została zakreślona przez powoda podstawa faktyczna żądania.

Z podstawy faktycznej żądania pozwu wynika, że powód dochodzi odszkodowania za gospodarstwo rolne należące do E. O. przejęte przez Skarb Państwa. Zdaniem powoda do powyższego przejęcia doszło w 1956 r. na skutek wniosku złożonego przez jego ojca w dniu 14 stycznia 1956 r. /tak pozew i pismo z dnia 20.12.2014 r./

Z tak zakreślonej podstawy faktycznej wynika, iż podstawą roszczenia odszkodowawczego powoda jest art. 12 dekretu z dnia 9 lutego 1953 r. o całkowitym zagospodarowaniu użytków rolnych (Dz.U.1953.11.40) w zw. z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1954 r. w sprawie przejmowania na własność Państwa gospodarstw rolnych, niecałkowicie lub nienależycie zagospodarowanych, na wniosek ich właścicieli oraz w sprawie odszkodowania za te gospodarstwa (Dz.U.1954.8.26, dalej – rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1954 r.). Zgodnie z art. 12 dekretu z 1953 r. właściciel gospodarstwa rolnego, który nie jest w stanie całkowicie i należycie go zagospodarować, może zgłosić wniosek o przejęcie gospodarstwa na własność Państwa

i przydzielenie mu w zamian gospodarstwa rolnego o mniejszych rozmiarach oraz przyznanie odszkodowania pieniężnego, odpowiadającego różnicy wartości obu gospodarstw lub o przejęcie na własność Państwa za odszkodowaniem pieniężnym całości lub części gospodarstwa rolnego. Wniosek zgłasza się na piśmie do prezydium gminnej rady narodowej. Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1954 r.

w sprawie przejmowania na własność Państwa gospodarstw rolnych, niecałkowicie lub nienależycie zagospodarowanych, na wniosek ich właścicieli oraz w sprawie odszkodowania za te gospodarstwa, odszkodowanie pieniężne przypadające właścicielowi na podstawie art. 12 dekretu ustala się na zasadach określonych w niniejszym rozporządzeniu. W myśl § 2 ust 2 w/w rozporządzenia - o ile właściciel odmówi zgody na ustalone odszkodowanie, przejęcie gospodarstwa na własność Państwa nie może nastąpić.

Rozstrzygając niniejszą sprawę na uwadze należało mieć okoliczność, że nadanie przez władze państwowe E. O. gospodarstwa nastąpiło na podstawie dekretu z dnia 6 września 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziemi Odzyskanych i byłego Wolnego Miasta Gdańska. Zgodnie zaś z art. 27 w/w dekretu, prawa wynikające z aktu nadania mają charakter osobisty, są niezbywalne i nie dziedziczne. Wobec bezwzględnie obowiązującej normy w przypadku określonym w art. 27 zd. 1 dekretu z 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie trudno mówić o następstwie prawnym. Wobec niezbywalności i niedziedziczności uprawnień wynikających z aktu nadania, inne następstwo prawne nie wchodzi w grę (por. J. Kremis, Uwłaszczenie użytkowników wieczystych (zagadnienia dyskusyjne). Teza nr 5, 18925/5, Rejent.1999.2.31). W ocenie Sądu, powyższa regulacja uniemożliwia przyjęcie, iż roszczenia odszkodowawcze E. O. wynikające z aktu nadania gospodarstwa rolnego w G. przeszły na jego spadkobierców, w tym R. O.. Tym samym powód nie był legitymowany do wystąpienia z roszczeniem w niniejszej sprawie.

Gdyby przyjąć, że powód był legitymowany do dochodzenia roszczenia odszkodowawczego powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie z przyczyn podanych poniżej.

W ocenie Sądu nie można zgodzić się ze stanowiskiem powoda, że Skarb Państwa przejął gospodarstwo rolne (...) na podstawie jego wniosku z dnia 14 stycznia 1956 r. Z zebranych dowodów wynika bowiem, że przejęcie nastąpiło na podstawie orzeczenia Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w S. Krajeńskich z dnia 2 listopada 1960 r., w którym stwierdzono, iż zgodnie z art. 15 pkt 1 dekretu z dnia 18 kwietnia 1955 r. o uwłaszczeniu i uregulowaniu innych spraw związanych z reformą rolną i osadnictwem rolnym oraz art. 2 ustawy z dnia 13 lipca 1957 r. o zmianie dekretu z dnia 18 kwietnia 1955 r. całość gospodarstwa rolnego o powierzchni 7,84 ha, składającego się z działek (...), położonego we wsi G., gmina Z., powiat S., stanowiącego własność E. O., przeszła z mocy prawa na własność Państwa bez żadnego odszkodowania (k. 236). To orzeczenie wobec niewniesienia odwołania stało się ostateczne.

Przepis art. 2 ustawy z dnia 13 lipca 1957 r. o zmianie dekretu z dnia 18 kwietnia 1955 r. w brzmieniu obowiązującym na datę wydania orzeczenia Prezydium z dnia 2 listopada 1960 r. stanowił, że gospodarstwa rolne (działka pracownicza, rzemieślnicza itp.) określone w art. 15 ust 1 dekretu z dnia 18 kwietnia 1955 r. o uwłaszczeniu i uregulowaniu innych spraw związanych z reformą rolną i osadnictwem rolnym (tj. nabyte na podstawie przepisów o przeprowadzeniu reformy rolnej lub o ustroju rolnym i osadnictwie), jeżeli zostały opuszczone przez właściciela w okresie od dnia 29 kwietnia 1955 r. do dnia wejścia w życie ustawy (tj. 26.07.1957 r.), mogą być na podstawie orzeczenia prezydium rady narodowej przejęte na własność Państwa bez odszkodowania i wolne od obciążeń z wyjątkiem służebności gruntowych. Zgodnie z § 1 ust 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 1961 r. w sprawie opuszczonych gospodarstw rolnych (Dz. U. nr 39, poz. 198) za gospodarstwo opuszczone uważa się gospodarstwo, na którym nie zamieszkuje właściciel ani jego małżonek, dzieci lub rodzice, a przy tym gospodarstwo to nie jest w całości lub w większej części uprawiane oraz poddawane właściwym zabiegom agrotechnicznym przez właściciela, użytkownika albo dzierżawcę. Zgodnie z § 2 w/w rozporządzenia, przejęcie gospodarstwa rolnego na własność Państwa następuje bez odszkodowania w stanie wolnym od obciążeń z wyjątkiem służebności gruntowych, których utrzymanie uznane zostanie za niezbędne.

Z ustalonego stanu faktycznego wynika, że nadanie przez władze państwowe E. O. gospodarstwa nastąpiło na podstawie dekretu z dnia 6 września 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziemi Odzyskanych i byłego Wolnego Miasta Gdańska (Dz.U.1946.49.279). Wyznaczenie nabywcy gospodarstwa nastąpiło w drodze orzeczenia (aktu nadania) powiatowej komisji osadnictwa rolnego (art. 25 ust. 1 w zw. art. 33 [w brzmieniu sprzed 25 stycznia 1951 r.] dekretu z 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie). Było to zatem gospodarstwo rolne określone w art. 15 ust. 1 dekretu z dnia 18 kwietnia 1955 r. o uwłaszczeniu i uregulowaniu innych spraw związanych z reformą rolną i osadnictwem rolnym.

W uzasadnieniu orzeczenia Prezydium z dnia 2 listopada 1960 r. wskazano, iż E. O. opuścił w/w gospodarstwo w 1956 r., nie pozostawiając na nim żadnych osób mających uprawnienia do reprezentowania jego prawa. Podkreślić należy, że orzeczenie Prezydium stało się ostateczne i do dnia zamknięcia rozprawy nie zostało uchylone czy też uznane za niezgodne z prawem. Zauważyć trzeba, że w postępowaniu cywilnym sądy nie są władne badać prawidłowości podjęcia decyzji administracyjnej, w szczególności czy istniały przesłanki, które w świetle przepisów prawa materialnego, stanowiły podstawę jej podjęcia. Prowadziłoby to do niedopuszczalnego wkraczania w kompetencję zastrzeżoną dla drogi postępowania administracyjnego i do pozbawionej ustawowego umocowania kontroli przez sąd powszechny decyzji nadzorczej (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2014 r. I CSK 419/13).

Jak wynika z odpisu księgi wieczystej /k.11/ to orzeczenie Prezydium z dnia 2 listopada 1960 r. stało się podstawą do dokonania wpisów, tj. wykreślenia dotychczasowego właściciela gospodarstwa (...) i wpisania jako właściciela Skarbu Państwa. Zgodnie bowiem z § 3 ust 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 1961 r.

w sprawie opuszczonych gospodarstw rolnych, ostateczna decyzja o przejęciu gospodarstwa rolnego na własność Państwa stanowiła podstawę do ujawnienia w księdze wieczystej przejścia na rzecz Państwa własności nieruchomości wchodzących w skład tego gospodarstwa.

Z powyższego wynika, że do przejęcia gospodarstwa rolnego przez Państwo nie doszło na skutek wniosku E. O. złożonego w dniu 14 stycznia 1956 r., lecz na skutek wydania orzeczenia Prezydium Rady Narodowej z dnia 2 listopada 1960 r., w trybie w/w ustaw. Tryb, na podstawie którego doszło do przejęcia gospodarstwa rolnego (...) nie przewidywał, zgodnie z ówczesnie obowiązującymi przepisami, możliwości przyznania odszkodowania. Tym samym żądanie pozwu jako niezasadne nie zasługiwało na uwzględnienie.

Żądanie pozwu nie zostało również udowodnione co do wysokości. Wskazać przy tym należy, że strona pozwana kwestionowała żądanie także w tym zakresie /k.126/. W toku niniejszego postępowania powód nie zgłosił żadnych wniosków dowodowych, które mogłyby wykazać wysokość dochodzonego roszczenia. Twierdzenia pozwu w zakresie obliczenia wysokości odszkodowania należy ocenić jako gołosłowne. To na powódzie, stosownie do treści art. 6 k.c., spoczywał ciężar udowodnienia faktów z których wywodził skutki prawne, w tym m.in. wysokość odszkodowania. Powód nie uczynił zadość powyższemu obowiązkowi.

Zdaniem Sądu, gdyby żądanie pozwu zostało udowodnione co do zasady i co do wysokości (co jak wcześniej wskazano nie nastąpiło), jako zasadny należałoby ocenić zgłoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia odszkodowawczego.

Gdyby do przejęcia gospodarstwa rolnego doszło na podstawie wniosku E. O. z dnia 14 stycznia 1956 r., to regulacje dotyczące odszkodowania znajdowały się w art. 14 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz art. 15 dekretu o całkowitym zagospodarowaniu użytków rolnych w zw. z § 2-9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1954 r. Zgodnie z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1954 r., wypłata odszkodowania miała nastąpić przez okres nie dłuższy niż 5 lat. Ustawą z dnia 13 lipca 1957 r. uchylono dekret z dnia 9 lutego 1953 r. o całkowitym zagospodarowaniu użytków rolnych (Dz.U.1957.39.173) z dniem 26 lipca 1957 r., a tym samym uchylone zostało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1954 r., wydane na podstawie art. 15 w/w dekretu. Zakładając możliwość wypłaty odszkodowania w okresie 5 lat od dnia uchylecia dekretu (przyjmując w ten sposób najkorzystniejsze rozwiązanie dla powoda) należałoby przyjąć, że odszkodowanie takie mogłoby zostać wypłacone najpóźniej do 26 lipca 1962 r.

We wskazanej dacie obowiązywała ustawa z dnia 18 lipca 1950 r. Przepisy ogólne prawa cywilnego (Dz.U.1950.34.311). Zgodnie z art. 105 w/w ustawy, roszczenia majątkowe, co do zasady, przedawniają się z upływem lat dziesięciu. Kodeks cywilny wszedł w życie z dniem 1 stycznia 1965 r. Zgodnie z art. XIV ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz.U.1964.16.94), jeżeli utrzymane w mocy przepisy prawa cywilnego nie określają szczególnego terminu przedawnienia, stosuje się odpowiednio przepisy art. 118 kodeksu cywilnego. Zgodnie z art. XXXV ust. 1 w/w ustawy, do roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego, a według przepisów dotychczasowych w tym dniu jeszcze nie przedawnionych, stosuje się przepisy kodeksu dotyczące przedawnienia. Początek, zawieszenie i przerwanie biegu przedawnienia ocenia się według przepisów dotychczasowych, gdy chodzi o czas przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego. Zgodnie z art. 118 k.c., ogólny termin przedawnienia wynosi również 10 lat. Z powyższego wynika, że roszczenie odszkodowawcze uległo przedawnieniu najpóźniej z dniem 26 lipca 1972 r. Pozew w niniejszej sprawie został wniesiony w 2013 r. W świetle ustalonego stanu faktycznego należy stwierdzić, że nie nastąpiło żadne zdarzenie mogące skutkować przerwaniem biegu terminu przedawnienia roszczenia powoda. Nie można również przyjąć by wystąpiły jakiegokolwiek okoliczności uzasadniające zastosowanie art. 5 k.c. i nieuwzględnienie zarzutu przedawnienia. E. O. opuścił gospodarstwo w 1956 r., a zmarł w 1991 r., w toku postępowania nie zostało wykazane by uniemożliwiono mu dochodzenie przedmiotowego odszkodowania. Strona powodowa nie przedstawiła materiału dowodowego, który wskazywałby, iż decyzja o opuszczeniu gospodarstwa przez E. O. została na nim wymuszona lub by E. O. został w jakikolwiek sposób pokrzywdzony działaniami władz państwowych. Decyzja o opuszczeniu gospodarstwa była spowodowana, jak wynika z treści pism ojca powoda, złym stanem zdrowia E. O. i jego małżonki uniemożliwiający dalsze prowadzenie gospodarstwa.

Z powyższego wynika, iż roszczenie powoda podlegało oddaleniu również ze względu na skutecznie podniesiony zarzut przedawnienia.

W tym stanie rzeczy, w oparciu o przywołane powyżej przepisy żądanie pozwu jako niezasadne podlegało oddaleniu.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. uznając, że w niniejszej sprawie zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające nieobciążanie powoda kosztami procesu poniesionymi przez pozwanego. Na uwadze Sąd miał to, że powód i jego żona utrzymują się z rent, które otrzymują w kwotach po około 1100 zł. Powód jest całkowicie niezdolny do pracy /k.68/, cierpi na wiele schorzeń /k.69-70, 73/. Jego żona wymaga stałej opieki innej osoby, którą sprawuje powód /k.76/.

W punkcie III wyroku Sąd przyznał adw. A. A. kwotę 7200 zł powiększoną o stawkę należnego podatku VAT z tytułu wynagrodzenia kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej R. O. z urzędu. Podstawę powyższego orzeczenia stanowił § 6 pkt 7 w zw. z § 2 ust 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 tekst jedn.).